

PIRKKO SAISIO

Protisvětlo

—
Červená kniha loučení

HELSINSKÁ TRILOGIE
DRUHÝ A TŘETÍ DÍL
HOST

PŘELOŽILA JITKA HANUŠOVÁ

BRNO 2025

PIRKKO SAISIO
PROTISVĚTLO a ČERVENÁ KNIHA LOUČENÍ
HELSINSKÁ TRILOGIE
DRUHÝ A TŘETÍ DÍL

Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU
je bez souhlasu nositele práv zakázána.

Tato kniha byla vydána s finanční podporou nadace FILI
This work has been published with the financial assistance
of FILI — Finnish Literature Exchange

Original title: Vastavalo

Copyright © Pirkko Saisio 2000

Original title: Punainen erokirja

Copyright © Pirkko Saisio 2003

Both books published originally in Finnish by WSOY

Published by agreement with Helsinki Literary Agency

Czech edition published by agreement with Livia Stoia Literary Agency

Cover design Jan van Zomeren

Translation © Jitka Hanušová, 2025

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2025

(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-2723-6 (PDF)

ISBN 978-80-275-2724-3 (ePUB)

ISBN 978-80-275-2725-0 (MobiPocket)

Protisvětlo

PIRKKO
SAISIO

Je pět hodin a svět zalitý zlatem.

Vrbovím, které do pár let vybagrují, se proplétá třpytivá mlha.
Bujná, čerstvě vzrostlá tráva se bezstarostně rosí.

Vidím osobu v protisvětle.
Přes louku míří ke mně.

O několik let později na louce vyroste Citymarket a zalijí ji
asfaltem, na němž budou rodinky o sobotách parkovat své
toyoty a datsuny i s labradorskými retrievry.

Ale do té doby zbývá ještě trocha času.

V Evropě je teď bláznivý rok, začíná bláznivé léto.

Starý Studentský dům v centru Helsinek obsadíme až na
podzim; v létě se stávkuje v Paříži. V Moskvě vyzbrojují tanky
a v Praze je pohřben císař nejeden; na vltavském dně kameny
se valí.

Tři náboje spí v zásobníku pistole, Rudi Dutschke v posteli
a kráva na louce. Na té louce vidím osobu, jak ke mně při-
chází.

Je první červnový den a pět hodin, svět zalitý zlatem.

Osoba je taky zlatem oděná, zahalená neskutečným mlha-
vým pláštěm, takže nelze rozeznat rysy tváře.

Poznám ale ty rozbolavělé kroky.

Boty má vyzuté a já si vzpomenu, jak chodidla, která se celý večer tísnila ve zbrusu nových střevících, ranní rosou zkřehla.

Teď se zastaví.

Zastaví se a naslouchá zpěvu brzkého strnada.

Soustředěně stojí a rozkošnický přivírá oči, podle toho poznám, že si tento okamžik i poslech plně uvědomuje.

Teď si položí ruku na srdce.

Na prstu visí bílý plastový sandál na vysokém podpatku, nedávno zakoupený.

Teď ruku chvatně spustí a ruka neví co dál. A tak se schová, pohoršená, do stínu krémových, nedávno spíchnutých šatů.

Příliš se hlídá, a trpí tím.

O uznání žebra u sebe sama, a proto se nikdy nenasytí.

Teď ale utrhne ospale svěšenou strdivku a rychle ji promění ve větu: Strdivka spí krátce, ale hluboce.

Tou větou se nadchne a hlasitě, bez ostychu zpívá strdivce, strnadovi a jasně žluté ranní obloze:

Ne, ne, běda ti, zapiš si za uši: Po trávníku šlapati a opice krmiti se nesluší!

Zpívá hlasem Kristiiny Hautaly a na krátký, osudový okamžik zapomene na rozměry svého neforemného těla.

Rozbolavělýma nohama učiní několik vyzývavých tanečních kroků a klesne na myslí.

Stojí přede mnou.

Dívá se mimo mě, protože mě nevidí.

Spěšně ustoupím, neboť se nechci vystavit soudu jejího nemilosrdného pohledu.

Dívá se do dálky.

Vidí obzor, to je jisté. Při pohledu odsud je zhruba v místě, kde látka pro pěší odděluje čím dál víc blednoucí svítání od čerstvě natřeného přechodu pro chodce.

Ale ona nic z toho nevidí, protože její obrazový repertoár se skládá ze stinných roklinek Lucy M. Montgomery, na jejichž dně pučí plané jabloně a slavíci musejí celé noci zpívat až k zalknutí.

A teď slunce vklouzne do své podoby.

Mlhavé zlato zkrystalizuje, zevšední.

Ovine se jí kolem zbrusu nového řetízku se vzorem Bismark na zápěstí, zvýrazní módní světlý akvamarín na prostředníčku, zhasne jí v očích a veledůležitá lyra maturantské čepice se jí přes černý samet otlačí do čela.

Skočí přes příkop na asfalt.

Osamělý taxík u ní nejprve přibrzdí a pak přidá plyn.

Mine ji potácející se pár bílých maturantských čepic. Dívka, která si uvázala mladíkovu kravatu kolem ruky, jí popřeje ještě hezkou zábavu.

Odpoví dívce úsměvem, ten jí téměř rozjasní tvář, náhle se ale cítí znavená, těžká jako z olova.

Sundá si čepici.

V nalakovaných vlasech jí zanechá obtisk. Řasenku má rozpitou po lících jako černý závoj.

Na bolavé nohy si zase nazuje boty, co ji tlačí.

Už je skoro doma a v čepici se jí domů nechce, protože

předchozího večera sledoval táta televizi s igelitovým sáčkem na hlavě.

V sáčku byla moje maturitní čepice, která mně osobně byla fuk, ale táta takovou nikdy neměl, i když zrovna on by si ji zasloužil.

RÁNO V CHRÁMU

Ti z východu mají vždycky zpoždění, protože nikoho z těch, kdo rozhodují, nenapadlo zamyslet se nad cestou.

Nejprve strhli dřevěný most na ostrov Kulosaari. Za tamními dřevěnými vilami pak na protějším břehu vystavěli novou čtvrť Herttoniemi, a jakmile na nových zahradách zapustily kořeny první sazenice a zjara vypučely listy a obsypaly se bílými kvítky, přesunuly se bagry a jeřáby dál přes starou silnici vedoucí do Porvoo.

Vykáceli les, jabloně vyvrátili i s kořeny uprostřed opylovačího období a vilkám natřeným na červeno, žluto a modro zasadil bagr smrtelnou ránu. Vznikly nízké, krabicovité činžáky v Roihuvuori.

Stará Porvoontie se dál volně klikatila mezi průmyslovými halami, trafostanicemi, poli a přes zahrádkářské kolonie několik kilometrů do Puotily, kde vyrostl další bílý a hranatý legoland.

Hospodářské změny v šedesátých letech přilákaly ze severovýchodu, východu a jihovýchodu na okraje Helsinek nové obyvatele v produktivním věku, takže v Kontule a Myllypuru

vyrostly po varšavském vzoru obrovské betonové bunkry, spolykaly hromady lidí a z jejich nejvyšších pater vypadaly tu a tam zapomenuté lesíky jako nezuživé mechové bobky.

Vyrašily čtvrti Puotinharju, Mellunmäki, Itäkeskus, Vuosaari a Rastila.

A stará cesta na Porvoo, nad jejíž kapacitou nikoho nenapadlo se zamyslet, se dusila výfukovými plyny, zkroušeným kvílením klaksonů a smradem pálených pneumatik.

Ráno co ráno, večer co večer po vozovce chorobně skvrnitě nažloutlými pouličními lampami sebou v nekonečném pásu netrpělivě cukaly moskviče, mini morrisky a ify.

Vrata mají jemně zdobenou mosaznou kliku.

Pod klikou je zámek, který přesně deset minut po osmé zaklapne, každé ráno.

Vrátný v tmavomodré uniformě se zašlými kovovými odznaky na límci zavírá dveře...

Ne, to si pamatuju špatně.

Uniformovaný vrátný otvíral dveře až na univerzitě, o osm let později.

Vrátný na škole v Kalliu má tmavomodrý vlněný kabát s úhlednými záplatami na loktech a smutný, důvěryhodný výraz hrobníka.

Svou službu vykonává precizně a s vážností a nesmělé klepání, přidušené nadávky i troufalé okopávání vrat ho nechávají chladným.

Připojuju se k tichému, promoklému houfu opozdilců.

Prší těžké, neslané slzy.

Purpurové, tmavohnědé a černé svrchníky opozdílců bobtnají vlhkem. Ledové proudy vody se valí do tartanových kabelek, tmavomodrých námořnických brašen a – jémine – do dřevorubeckých batohů. Ty patří dvěma nebohým bratrům, co se přistěhovali z venkova.

Batohy už nikdo nenosí ani si nedává k obědu chleba s uzeným, kromě těch dvou nešťastníků, kteří se lopotí do svahu Åssänrinne tu v zimních botách, tu v gumácích, v potu tváře, s baretem na hlavě. Mluví jakýmsi nesrozumitelným nářečím, páchnou voskem na boty a mokrou vlnou a ani nevědí, zda jsou dvojčata, nebo ne.

Probudila jsem se o půl sedmé, dočista zmrzlá, máminy obvyklé otázky ohledně kávy nebo čaje nebo aspoň krajíce chleba jsem nechala bez odpovědi.

Sundala jsem si z hlavy plastové natáčky a natupírovala si vlasy.

Na mámin příkaz jsem si stáhla silné podzimní nylonky a navlékla si jiné, na nichž neujížděla oka.

Hodinu a čtvrt jsem proseděla na zadním sedadle moskviče v nervózní koloně aut, která kolem sebe rozstříkovala bláto z kaluží, a už před mostem z ostrova Kulosaari mi bylo jasné, že se zase opozdím.

Marně jsem žadonila, abych se namísto první hodiny mohla jít natáhnout do chladného sklepa tržnice na bedny od banánů.

Táta se dovtípl, že první hodinu mám aritmetiku, a když jsem mu dala s jedovatým úsměvem najevo, že aritmetika jsou prostě obyčejné počty, udělal mi únavnou přednášku o důležitosti počtů pro ty, kteří se v dospělosti vydají na obchodnickou dráhu, ať chtějí, nebo ne.

Při tátově lekcí jsem si nepozorovaně zacpala uši a představovala si, že jsem v přítmi chladného skladu, kde se mísí vůně hniječihó ovoce a čerstvě upražené kávy.

Na vratech vedle mosazné kliky jsou malá okénka z broušeného skla.

Za nimi stoupají do bledě žlutého světla strmé ponuré schody.

Nahoře na schodišti je další pár dveří, přes jejichž sklo vidím pomalu a nepřerušovaně proudit zleva doprava průvod: zablácené kožené holínky sahající až ke kolenům, dlouhé terylénové sukně, tmavě šedé kalhoty s ostře nažehlenými puky i ohrnutými nohavicemi, kancionály, vysoko natupírované vlasy, zachmuřené pohledy, tajně nalakované nehty.

Schovám se.

Nechci s nikým mluvit.

Vlhkost z promočených vlněných rukavic mi v ledových kapkách stéká na odhalená zápěstí.

Zpoza zavřených oken obřadního sálu se rozléhá táhlý žalm.

Na ulici doléhá jako tlumené pobrukování, jímž se proplétá povzbudivý pisklavý hlas některé z učitelek.

Ale

náhle se zavřené okno otevře.

Poznávám buclatou ruku, která se natahuje po okenním háčku. Za čtvrt hodiny se chopí bílé křídly a nakreslí na tabuli spletité řady čísel, plusy, minusy a rovnítka.

Vyžadují odpověď a tu já pro ně nemám.

Zamlklý mokrý dav se probere a cpe se ke dveřím, protože na tlumené světlo auly co nevidět vynesou první omdlelou osobu.

Skleněná tabulka se zapaří mým dechem.

Otřu ji rukávem a přimhouřím oči.

Jako první uvidím svetřík, ach, krásně krémový, z angorské vlny, pak dlouhou tartanovou sukni, z níž trčí hubená lýtka bez vůle.

Zatají se mi dech.

Moje nejlepší a zatím jediná kamarádka leží osamocená na mrazivě studené podlaze jako oběť lhostejného obřadu.

Zacloumám mosaznou klikou.

Vím, že se dveře neotevřou.

Uvědomím si, že okolní stádo opozdílů, kteří se jeden druhého straní, na mě zírání; vychutnávám si to.

Hrdlem mi stoupá pláč a ranní mlha mi spolu se slzami utvoří na tváři kapku.

Okázalým gestem ji hřbetem ruky setřu.

Ale

teď se vedle angorského svetříku zastaví černé kožené boty na podpatku. Z nich vyrůstají nylonové sloupy a odkudsi z výšin se vynoří krvavě rudě nalakované nehty, aby něžně, ach, jak přeněžně, odhrnuly z čela omdlelé dívky světlé kadeře.

Proč

nemůžu být já tou obětí, co se svezla na kamennou podlahu a o níž zbožňovaná osoba s rudými nehty tak úzkostlivě pečuje?

Rozhodně bych neudělala tu chybu, že bych právě teď otevřela oči a rychle si přetáhla sukni přes kolena.

Omdlelá se postaví, to bych taky neudělala, a rudé nehty položí ochrannou ruku na důvěrně známé hubené rameno.

Proč nejsem chudokrevná a hubená a bledá?

Proč nedokážu omdlít?

Vymění si slova, která neslyším, a úsměvy, z nichž jsem vyloučena.

Zbožňovaná je vůbec dneska ráno úžasná: sehne se pro zpěvník, který o několik metrů odletěl, a podá ho probrané dívce, jako by byly blízké přítelkyně.

Za mnou se chichotají bratři v baretech.

Poníženě ustoupím ode dveří.

Mlha se rozdrolí do nového všedního dne.

Ceremoniář ve spravovaném vlněném kabátě otevře s vážnou tváří dveře chrámu.

Skupinka páchnoucí jako mokrý pes a navlhlé kožené botky ukřivděně zapluje do šera chrámu, já poslední.

Sedí ve vlaku s finsko-německo-finským slovníkem na klíně.

Na sobě šaty značky Marimekko jemné oranžové barvy zapadajícího jarního slunce. Mají cínové knoflíčky a spoustu malinkatých kapsiček.

Nic v nich není.

Za okny se míhají zteplilé švýcarské lesy připomínající bujné parky.

Má potíže je sledovat, protože jí opuchly oči.

I nohy má oteklé k nepoznání následkem toho, že se na trajektu, oblečená ve zbrusu novém kostýmku k maturitě, dva dny vyvalovala na lehátku na žhnoucím slunci počínajícího léta.

Je spálená a pokožka ji bolí.

Bojuje se strachem, aniž si to uvědomuje. Proto má názor na všechno, co vidí, i na Švýcarsko, kam ji před necelým dnem dovezl vlak z Hamburku.

Švýcarsko je stará panna, co sedí uprostřed Evropy na prdeli, to jí řekl kmotr, když slyšel, že se právě tam přihlásila na letní brigádu.

Ona takhle uvažovat nechce. A tak si formuluje odpověď na otázku, které bude záhy čelit: Ano, Švýcarsko je moc krásná země, ale finská příroda je jemnější.

Ověří si ve slovníku slovo jemný. Německy je to *weich*, jemnější pak *weicher*.

Do obecné školy chodila v padesátých letech a do měšťanky v šedesátých.

Naučila se, že Finsko je ta nejkrásnější země na světě; proto si na obranu proti přesile nepřekonatelně majestátní přírody za oknem bere slovník.

Stromy ve Finsku jsou drobnější, teda menší, *kleinere*, zato jezer máme desetitisíce.

Světlo je jiné, *nicht wie hier*, žluté a tvrdé. Často je šero.

Znova vytáhne z kabelky pouzdro s řasenkou.

Pokradmu se prohlédne v malém zrcátku.

Barva tváře se nezměnila.

Je tmavě fialová.

Pod pravým okem, na tom nejopuchlejším a nejbolavějším místě, má prasklý puchýř, z něhož vytéká čirá tekutina.

Listuje slovníkem.

Hledá německou podobu pro odvážnou větu: Z obličejů mi vytéká voda jako Ježíšovi z boku.

Její situace je následující:

Devatenáctiletá absolventka střední školy se rozhodla prožít život jako ředitelka švýcarského sirotčince.

Obeznámila se s teorií o sirotčincích od Heinricha Pestalozziho. Což znamená, že si v časopise *Reader's Digest* přečetla podbíživý článek o Pestalozziho vesničkách ve Švýcarsku, kde sirotci žijí v domáckých podmínkách, které jsou ovšem oproti běžnému rodinnému životu zajímavější.

Kromě toho osmkrát zhlédla film *Za zvuků hudby* a zcela se ztotožňuje s blondatou a ladnou Julií Andrewsovou, která se sama bezdětná stává zbožňovanou nevlastní matkou šesti okouzlujících dětí.

Taky chce být uctívána.

Aniž si to přizná, správně tuší, že bezbranné děti jsou těmi nejvěrnějšími zbožňovateli.

Švýcarskou krajinu, její vlídnost a rozlehlost, zná z ptačí perspektivy, z toho, jak Julie Andrewsová na rozkvetlé louce otevívá náruč a své srdce závratnému životu.

Ucítila už i Švýcarsku vlastní vůni: má v sobě trochu prachu z knihovny a hodně alpské růže a kozího mléka; *Heidi, děvčátko z hor* přečetla nespočetkrát.

Zapadající slunce prosvěcuje parky zářivým purpurem. Vlak z Basileje přisupí na nádraží v Bernu.

Kufr je těžký, přestože je z koženky.

Půjčila si ho od otce, na jedné straně má rýžákem nedokonalé vydrhnutou nálepku se stalinistickým logem filmového studia Mosfilm, na kterém atletický muž a zrovna tak atletická žena se zdviženýma rukama vzdorují kapitalismu a větru.

Stojí na nástupišti s kufrem u nohou a snaží se nemít strach.

Vlaky vjíždějí do nádražní haly.

Napjaté úpění vagonů, nepřetržitý povyk lidí a pronikavé hvízdání píšťalek se klenou jako kopule, pod níž se ona bezmála utápí.

Tři dny cestovala sama, mlčky, spálená a teď čeká, že ji tu někdo vyzvedne, aby mu mohla říct: Ano, Švýcarsko je velice krásná země, ale finská příroda je jemnější.

Jenže nikdo nejde.

Nikdo se na ni nedívá s radostným očekáváním.

Stojí na nástupišti s kufrem u nohou a čas jí utíká.

Chce se propadnout do tiché elipsy času, pryč odsud, od tohoto okamžiku, jenž hrozí, že ji svou nepřemožitelností zdrtí.

Stojí na nástupišti s kufrem u nohou a nechá se lomozem nádražní haly odnášet pryč z času a prostoru, na hony daleko.

Představuje si, že je doma, ve svém prvním domově, na okením parapetu.

Na něj se bez obtíží vleze, leží se zavřenýma očima, máma přes ni přehodí utěrku čpící pracím práškem Suno, přikryje ji jako ostatní vdolečky, které čekají na plechu.

A pod zavřenými víčky ji čeká další blaženost: čistý bílý zvuk, když táta s mámou skládají právě vymandlované ložní, pod nímž leží se zavřenýma očima.

A za zavřenýma očima ji čeká nová blaženost: vznáší se v teplém vánku na pokraji spánku. Cítí dělnické cigarety, svářecí hořák a čerstvě nažehlený límec obleku.

Pootevře oči a přes dědovo rameno uvidí černou klenbu oblohy posetou zářivými hvězdičkami. Hvězdy jsou i na babiččiných nedělních šatech s lesklými puntíky. Za uchem babičce vykukuje ostrý srpek měsíce.

Zavře oči a pod zavřenými víčky ji opět čeká blaženost: arabská noc, splašení koně a muži s turbany, jimž v náruči

visí jako mátohy bělostné ženy. Jsou to Sabinky, ona neví, kdo jsou Sabinky, ale teď je unášíjí.

Hluk v nádražní hale utichne.

Přednosta stanice, který má na hlavě cizokrajně vyhlížející čepici a pod nosem knír, jaký finští železničáři v bláznivém evropském roce zaručeně nenosí, kolem ní lhostejně projde a za chůze si vytrhává žmolek z nohavice.

Kufr jí stojí u nohou jako starý věrný pes.

Sladce zívne a odmítá si připustit beznadějnost situace, protože

ačkoli jsou její plány romantické a natolik dětinské, že by mohla být právem považovaná za neslušného člověka, jak by to vyjádřil otec, nebo za trdlo, jak by to vystihl děda, projevila na druhou stranu hodně zarputilosti a praktičnosti, když si sama dlouhou korespondencí s různými úřady v němčině vybavila, aby mohla stanout na tomto opuštěném nádraží.

A tak

se odhodlaně chopí svého kufru a

za půl hodiny stojí v nacpaném příměstském vlaku mezi Ber-
nem a malým Münsingenem.

Je odpoledne a slunce těžká rumělka.

Obličej jí bolí a nenápadně si musí papírovým kapesníkem utírat čirou tekutinu, která jí vytéká z rány.

Domy podél železniční trati vypadají jako zduřelé kukač-
kové hodiny a chtě nechtě se jí musejí líbit.

Na mostě pro pěší nad nádražím ji čeká oplácaná dívka.

Ta jí podá ruku a pozdraví, po švýcarsku, a jí najednou prolétne hlavou vzpomínka z uplynulé zimy: Máme doma

večírek a sedíme na zemi, všichni bez výjimky, protože křesla i pohovku jsme přesunuli na balkon.

Jsmo opilí, ale spíš životem než lahví zteplalého levného Bordeaux Blanc, které nám prudce stoupne do hlavy a vyvolá jednak rychlé politické probuzení, jednak hluboké celoživotní přátelství mezi všemi spolusedícími.

Přisaháme ve jménu Marxe, Lenina, Engelse a kdo že to k nim ještě patří, že nikdy, za nic na světě nedospějeme natolik, abychom si při setkání začali podávat ruce.

Jinou vzpomínku nemá, nemůže, protože ji mám já: Po čtvrt století se potkáváme znova na vánočním večírku pořádaném Timovou advokátní kanceláří, horlivě si podáváme ruce a představujeme se, protože roky nás semlely k nepoznání.

Dívka jde před ní a táhne její těžký kufr.

Jmenuje se Renate a okolo omamně voní čerstvě posekaná tráva.

V duchu si napíše větu: Večer se ochladilo a vítr přivál zdálky vůni pelyňku.

Neví, co je to pelyněk, ale v literatuře, v té dobré, bývá po večerech cítit jeho vůně.

Renate šlape do kopce jako mula, vytrvale a trpělivě.

Kadeře na zátylku vlhnou potem. Mezi černými vlasy lze rozeznat i šedivé, přestože dívce nemůže být víc než sedmnáct.

Domy v Münsingenu taky připomínají kukačky.

Nikde není žádná špína ani odpadky.

Jiřiny, tygrované lilie a lví tlamičky stojí v řadě jako vojáci; z ofiny čerstvě zastřižených hlohových plotů netrčí jediný přebytečný pramínek.

Ovšem před starým mlýnem z červených cihel se rozkládá kalný rybník, v němž se čvachtají zabahněné kachny.

Náhle si připadá jako doma a řekne, německy: Švýcarsko je velice krásná země, ale finská příroda je jemnější.

Weicher.

Viel weicher.

Renate se otočí. Pod hranicí černých vlasů má perličky potu.

„*Du rauchts?*“

Z intonace chraplavého hlasu vyrozumí, že jí položila otázku.

V duchu obrací stránky slovníku. Potřebuje něco?

Ne, potřebovat je *gebrauchen*. Takže *rauchen*...

Pro jistotu nejprve zakrouťí hlavou a pak přikývne.

Renate se zasměje.

Má málo zubů a nad horním rtem jí raší knírek.

Gestem ruky napodobí kouření.

A ona si najednou vzpomene: *to smoke*, teda *to rauch*, vlastně *rauchen*.

Z kabelky, kterou si nese sama, vyloví krabičku cigaret značky Colt.

Renate vyděšeně zakrouťí hlavou: tady ne, *nicht hier*.

A odvede ji do úkrytu pod velkým dubem.

Dub se potí v odpoledním prachu, tak jako ona, když zapaluje sirkami Sampo cigarety, což zřejmě zůstane jejich společným tajemstvím.

Kachny čvachtavě kvákají.

Z kalné vody odstartuje první večerní letka hmyzu.

Někde poblíž se otevřou dveře a jazykem, ve kterém nepoznává ani němčinu, volají kohosi dovnitř k jídlu.

Kapitán kropí trávník zelenou gumovou hadicí.

Vedle trávnicku se vlní bazén s betonovým okrajem a ani domy nevypadají jako švýcarské chalupy se sedlovou střechou, jak je líčili v článku o Pestalozziho vesničkách.

Připomínají spíš helsinskou Puotilu nebo stavby z brožur Svědků Jehovových.

Jsou to řadovky s plochou střechou a vděčné sirotky není vidět ani v bazénu, ani jinde.

Zato Kapitán má šortky, z jejichž nohavic čouhají mužně chlupatá lýtka.

Pečlivě utáhne kohoutek zahradní hadice, utře si ruce do modrého čtverečkovaného látkového kapesníku, složí ho podle nažehlených záhybů do kapsy a podává jí ruku:

Mysleli jsme si, že se vůbec neodvážíte dorazit.

A následuje spousta smíchu a vysvětlování ve švýcarštině: Jistěže Kapitán na nádraží v Bernu byl, i se svým terénním vozem, a dokonce v uniformě Armády spásy, ale neodvážil se oslovit žádnou z cizokrajně vyhlížejících mladých dam, protože žádná z nich se netvářila tázavě, natož ztraceně.

Po spoustě smíchu a vysvětlování ji zavedou do řadového domku a představí paní Kapitánové, která má živelnou trvalou a ještě živelnější úsměv, a ona se v té chvíli neodvažuje naslouchat varovnému výkřiku svého podvědomí, i když právě kvůli paní Kapitánové musela kouřit tajně pod stoletým dubem a vycucat pastilku proti kašli s příchutí švýcarských bylin, co jí nabídla Renate.

Poté co ji zavedli do jejího pokoje, který připomínal studentskou kóji středoškolského internátu,

a poté co po sobě nechala přiměřeně dlouho stékat vodu ve společných sprchách, rozhodně nechtěla, aby drahá řasenka přišla vniveč,

a poté co si uložila už pomačkané oblečení do oprýskané mahagonové skříně,

může se jít podívat na sirotky.

Dnes mají třešňový den.

Dozrály první třešně toho léta. Sirotkům, které svolali k jídlu, visely za stopky na uších.

Švýcarští sirotci mají husté vlasy, někteří zrzavé, tak jako její milovaná Anna ze Zeleného domu, a taky výrazné obočí.

Ona si vlastní obočí musí malovat řasenkou.

Žádné totiž nemá, jen tu a tam roztroušené jednotlivé chloupky.

Máma moje obočí oplakala, teda to, že žádné nemám, a teta Ulla zase moje nehty, protože je mám kulaté, ploché a třepí se.

Když mi bylo devět, koupila máma v lékárně u parku Karhupuisto ricinový olej a po tři roky mi každý večer jeho špuntem potírala obočí ve víře, že zhoustne.

Teta Ulla mě občas krmila tabletkami vápníku a po sauně mi odstraňovala kůžičku na nehtech těmi svými, pevnými a jasně červenými.

Ale

sirotci mají nehty a chrupavčité nosy a jasně zahnuté rty a třešňově červené třešně na uších, takže

ona si při večeři u jídelního stolu připadá bezvýrazná a neohrabaná.

Podávají se pečené vepřové kotlety s dušeným špenátem a chrupavčití sirotci talíře ochotně vybělí, až

se jí zasteskne po světlovlasých bledých finských dětech s rozštěkanýma očima, které přesouvají příborem kousky kabanosu v guláši z jednoho okraje talíře na druhý.

Švýcarské děti jsou krásné, *sehr schön*, ale finské děti jsou tak nějak jemnější, *viel weicher*, tak jako finská příroda, která se touhle denní dobou přikrývá mlhavým soumrakem.

Stojí u okna.

Měsíc se vyloupne zpoza buků a topolů; ze strouhy se ozývá slabé kvákání.

Geometrické řadovky, o nichž sní Svědci Jehovovi, splynou s milosrdnou tmou.

Světla zhasla, jen na Kapitánově patře probleskuje neposedná modrá zář televize.

Voní pelyněk, a pokud ne ten, tak sladký vemeník a naklíčená pšenice.

Stojatá voda v bazénu se třpytí ve světle měsíce, a

kdyby neměla obě líce v nesnesitelné křeči, usmála by se pro sebe, protože

s temnotou nastává první noc jejího právě začínajícího života.

KAŽDÝ TŘETÍ

V Chrámu je všechno ponuré a starosvětské, na rozdíl od obecné školy Aleksise Kiviho, což je ostatně jen obyčejná škola, a ne žádný chrám.

Protáhlé lustry z mléčného skla visí na stropě ve velkých rozestupech a svítí jen matně.

Na tátově staré školní fotografii je vidět, že stejné lustry visely u stropu i tehdy, před více než třiceti lety, kdy se táta rok neúspěšně pokoušel být jedním z chrámových žáků.

Když ceremoniáři procházejí kolem nás se složkami, písemkovými sešity a srolovanými mapami v rukou, je ve vzduchu cítit tabák, česnek a naftalín.

Jinak to tu čpí prachem, ale nikdy ne školní jídelnou nebo zubařem jako tam, odkud jsem do Chrámu prchla.

Černou barvou se to tu jen hemží, protože chrámoví chlapci z vyšších tříd nosí černé obleky, bílé košile a úzké černé kravaty.

Během služby používají šedé svrchníky a široké buřinky, na rozdíl od starších kluků tam, odkud jsem přišla.

Kožené bundy a vlněné čepice se v Chrámu nenosí.

Jsem jedna ze tří, jako každý z nás.

Často je nám připomínáno, že dveře Chrámu se otevírají jen každému třetímu z těch, kdo chce vstoupit.

Své místo si nezasloužím, tak jako skoro nikdo z nás.

Jen ti, jejichž známky se čtou nahlas před třídou, když se rozdávají opravené písemky, mají právo na vytouženou službu v Chrámu.

Každé ráno, když stoupám po schodišti do horního patra a vidím, jak se na chodbu barevnými vitrážovými okny prodírá slabý odlesk nového dne, mě bolí břicho.

Skleněné mozaiky vyobrazují muže ve staromódních pláštích a se starověskými pokrývkami hlavy, kteří drží zvláštní přístroje, zjevně související s matematikou a přírodními vědami.

Nevím, kdo ti muži jsou a nepoznávám ani ty matematické přístroje.

Teprve nedávno jsem se dozvěděla, co je matematika, protože děti našich známých se dál učily počty, přírodopis a vlastivědu, a ne aritmetiku, algebru a biologii jako já.

Jsem si jistá, že jsem jediná, kdo zabloudil do Chrámu a přitom neví, co je to biologie.

Budoucnost se přede mnou otevírá jako dlouhý tunel zdobený rovníky a cizojazyčnými formulkami, jehož konec nejsem s to ani matně rozeznat.

NENÁVIST

Pro žáky z nižších ročníků je Chalífa, pro ty z vyšších tříd důvěrněji Chalda.

Mě nenapadá označení, které by aspoň vzdáleně vystihovalo tu hlubokou nenávist, jež se mě zmocní, jakmile tato osoba vstoupí do třídy.

Nácek a čuně jsou tím nejlepším, na co se zmůžu, ale taky znějí příliš obyčejně.

Nedokážou vyjádřit ten prazvláštní odpor, který cítím, když slunce probleskne těmi brýlemi s tlustými obroučkami a vystřelí vražedný šíp napříč třídou přímo do mě; když Chalífa náhodou vyprskne slinu z huby a ta se ve vzduchu změní v nazelenalou lavinu bláta, pod níž se div nezadusím; když každé slovo, které vytrosí z pusy, je kámen po mně hozený.

Sedím na místě napjatá jako tětíva, dlaně se mi potí, neodvažuju se odlepit oči od lavice, protože přes neklidný odpolední povyk ve zhuštěném vydýchaném vzduchu uslyším, jak se blíží.

Dveře do třídy se vzteklou silou zabouchnou, známé kroky mě míjejí tak blízko, že se mě málem dotkne lem károvaného saka; srdce mi bije odporem.

Nezvednu zrak, třebaže sama se zvednout musím.

Nechci vstávat na počest tohoto člověka, ale nechci ani zůstat sedět, protože kdybych to udělala ve chvíli, kdy se ostatní postaví, musel by se do toho vložit a vyměřit mi trest, a tehdy by viděl, s čím vším v sázce proti němu musím hrát, a došlo by mu, jak velkou má nade mnou moc.

A tak se špatně předstíranou lhostejností napůl sedím, napůl stojím, uvězněná v obtížné a směšné pozici v lavici.

„Sednout.“

Hrdlo se mi sevře vztekem: tahle osoba si myslí, že má právo mi nakazovat, kdy mám sedět?

A tak setrvávám v nepohodlné poloze nad lavicí, i když ostatní už sedí.

Cítím se směšně a vztek mnou proudí v mrazivých vlnách.

Posadím se, až se mi zachce, zívám ve snaze působit lhostejně, ale to se mi nedaří, protože čelisti mám křečovitě zatáté, až to k pláči bolí.

Posbírám všechny své síly a odvážím se pohlédnout nenáviděné osobě přímo do očí.

Čelo a tváře jí zrudnou a já si na chvíli připadám strašlivě mocná.

Ale nepřítel se překvapivě hbitě sebere, podívá se na mě jako na mouchu, letmo,

a ona nevěří, že byla doopravdy spatřena, zatím ne, a tak si učitelovo zrudnutí vyloží jako optický klam.

Domnívá se, že je ve své lavici v bezpečí tak jako divák v hledišti divadla, který pozoruje a nedochází mu, že divák je vždy sledován, pozorovatel pozorován.

Musí uplynout téměř čtyřicet let, než se dozví, že byla jedinou žačkou, vůči níž učitel, nyní už v penzi, pocítoval tak hluboký odpor, až to připomínalo nenávist.

Ale

teď je odpoledne.

Březen, asi, a rok třiadesát, nejspíš.

Sedím v lavici v zelených zástěrových šatech a nejsem schopná se překonat a překousnout svůj hněv.

A tak se zapouzdří na spáncích jako pulzující bolest, dusivá zášť, kterou si při odchodu domů musím vzít s sebou, až do Puotily, modrým autobusem číslo 91.

Zapouzdřený hněv mi dochucuje jídlo zelenou žlučí, takže nepřiměřeně povýšeně odhodím lžiči do masového vývaru a poděkuju za večeři dřív, než vůbec začala.

Táta má totiž úplně stejně narudlé rzné ruce jako Chalífa.

V ruce, která sahá po naběračce, se skrývá stejné drtivé násilí jako v Chalífově, když popadne ukazovátka a třískne jím o lavici, až se zlomí.

A co víc: v tátově brýlích se blýskne stejný sarkastický krutý šíp, který po mně dnes Chalífa vystřelil z katedry:

„Školačce polívka nevoní? Pak je jasný, kdo umeje nádobí.“

Vyřítím se do předsíně, bolestivě se praštím o zárubeň do kolene.

Strhnu z věšáku kabát, opatrně otevřu vchodové dveře a zabouchnu je, jak nejsilněji si dovolím.

Beru schody po dvou nahoru a zazvoním u Ellu:

„Můžu na chvíli k vám?“

Její máma podřimuje u televize, tváře má rozzářené od úklidu, ve dřezu podřimuje nádobí a Elliny ruce usínají na mokřém umaštěném hadru.

Odhodí hadr do vlažné vody:
„Pojďme do obchodáku.“

Sníh roztál v břečku a všude je spousta bláta.

Jeřáby a nakladače střeží večerní oblohu tmavnoucí v inkoustovou modř.

Pouliční lampy se syčivě rozsvítí a v tom světle zbledneme.

Obejdeme celé obchodní centrum dvakrát.

Dvakrát si prohlédneme stejné boty vystavené v regálech, všechny ošklivé, a stejné mrtvolně se usmívající figuríny s nylonovými parukami, přehnaně hubená sádrová těla jim zakrývají praktické domácí zástěry se žlutohnědým károváním.

Dvakrát si na pobočce *Helsinského deníku* prohlédneme zpravodajské fotografie:

Esko Salminen jede v kožené bundě na motorce ve filmu *Gang*, který se před zásahem Státního filmového cenzurního úřadu jmenoval *Vezmi si mě mladou*.

Egyptský prezident Násir byl kdesi na návštěvě.

Kdesi vynalezli tanec zvaný twist a jeho příchod se ve Finsku očekává s velkým napětím. Na snímku jsou tři páry dívek a chlapců v podivně zkroucené pozici.

„Ty vado, to jsou ale debilové,“ řekne Ellu.

V kanadské Ottawě žije dvouletý chlapec, který denně vykouří půl druhé krabičky cigaret značky Chesterfield. Na snímku sedí v kočárku a na sobě má tričko s Mickeym Mousem. Cigaretu mu v ústech drží velká ruka, kouř mu vychází z nosních dírek.

Nákupní centrum je stále prázdné. Vyrazíme po ulici Klaavuntie k vile a sýpce.

Fouká.

Je mi zima, ale hněv nepolevuje.

Ulice je taky prázdná a větrná. Nakladač, který už tou dobou musel mít dávno po směně, nás ohodí blátem.

„Hajzle!“ křikne Ellu.

Já jsem zticha.

Na Klaavuntie to v oknech bliká, jako by se blýskalo. Ve všech domácnostech sledují po večeri televizi.

Na psí hrob dnes večer nepůjdeme; moc fičí.

Kromě toho minulý týden v lese někdo znásilnil slabomyslnou holku.

Naproti přes cestu je dětský domov.

Takový zvláštní, protože sídlí v prvním patře normálního činžáku.

Závěsy mají odhrnuté a větrací okénko pootevřené.

Probíhá večerní modlitba. Děti stojí u piana v úplně obyčejném obýváku a prozpěvují žalmy.

Světlo dětského domova je žluté, zatímco ostatní domácnosti takhle navečer září modře.

To nás popudí.

Ellu si strčí vlněné rukavice mezi zuby, prohrábne břečku, vytáhne kámen a podá mi ho:

„Máš na to?“

Hádám, že pokud kámen trefí okno a to se rozbije, bude z toho pořádný poprask. Nějaký rychlonožka z dětského domova by nás klidně mohl chytit, protože na ulici není nikdo jiný než my, Ellu a já, a do znásilňovacího lesa běžet nechceme.

V břečce najdu drn se zbytky vybledlé podzimní trávy a hodím tím.

Trefím se doprostřed okna.

Píseň to nepřeruší, ale baculatá dětská ruka zatáhne závěs.

Ellu hodí kámen.

Mine a trefí okenní rám sousedního bytu. To se otevře a vykoukne z něj kudrnatá mužská hlava:

„Co to je, sakra!“

Muž přimhouří oči a zbystří nás. Hlava z okna zmizí a o chvíli později se rozsvítí v chodbě.

„Nesmí nás chytit,“ zašeptá Ellu.

Utíkáme do lesa až k psímu hrobu.

Pomník tvoří ohromná hromada kamenů obrostlých mechem, kdysi ji nechal navršíť majitel panství v Puotile na památku svého milovaného psa.

Toho pána máme rády; máme rády psy.

Ani jedna z nás psa nemá, protože je to náročné zvíře, které se nehodí pro ranní spáče a celkově liknavé lidi, jako jsme Ellu i já.

Tepsi vlastní hrob nemá, takže si — když jsem tam sama — představuju, že tahle kamenná hora je i její pomníček.

Tepsi nechali utratit poté, co umřela babička, děda se přestěhoval k nám a já přišla o svůj pokojíček dřív, než jsem ho vůbec dostala.

Ze smrkových větví dopadají na vlhký, třpytivý hrob pokrytý hnědým jehličím ledové kapky.

Bloumáme po lesní pěšině až k sýpce.

Les ošklivě křupe, mrznu.

Zastrčím bradu do vlněného roláku.

Nechci jít před Ellu; jsem si jistá, že by do mě dřív nebo později strčila nebo po mně hodila kamenem nebo mě praštila dlouhou jehličnatou větví do tváře.

Ani Ellu nechce jít vepředu, protože ví, že bych neodolala pokušení a dřív nebo později do ní strčila nebo po ní hodila kamenem nebo ji praštila dlouhou jehličnatou větví do tváře.

A tak se na úzké pěšině tísňíme bok po boku, štoucháme do sebe a podrážíme si nohy, lekneme se černé slípký, která nám přímo pod nohama proletí do spletité tmy jehličnanů.

Do sýpky se dá vlézt sklepním oknem.

Voní to tam starým senem, hlínou a plísní.

Zdi jsou postavené z velkých neopracovaných kamenů. Malta mezi nimi je porostlá mechem a světlo dovnitř proniká děravou střechou,
a ani

o pět let později, kdy se ze sýpky stala kaple, nedokáže v pokleku před oltářem při svatém přijímání, kterého se účastní jak kvůli tomu, aby namíchla otce, tak kvůli vlastní spáse, pociťovat stejně hluboké rozechvění a bázeň jako

teď, když stojí v zelenkavém soumraku mezi rozbitým sklem a nedopalky cigaret.

„Máš na to?“

Bála jsem se, že to Ellu řekne.

Nic jiného mi nezbyvá, protože jsem se neodvážila hodit kamenem.

Stoupám po ztrouchnivělých dřevěných schodech do patra. Strop se zřítíl, ale jeden nosný trám vydržel.

Dám na něj nohu a podívám se dolů. K podlaze pokryté střepy jsou to asi čtyři metry.

Udělá se mi špatně.

Nohu stáhnu.

„To se dalo čekat,“ ozve se zezdola.

Položím nohu znova na trám a přejdu ho tam a zpět, rychle, až skoro běžím.

Srdce mi buší tak, že jeho údery cítím až v uších. Dlaně mám vlhké potem a scházet po schodech jde ztěžka, protože nohy mi znecitlivěly.

„To ještě nic neznamená.“

V šeru vidím Ellu, jak se opírá o vlhkou kamennou stěnu, a

hněv, který jí bolestivě tepal ve spáncích a pod kůží celý den, se teď prodere na povrch, takže

shodím Ellu na zem, kopnu ji vši silou do boku, plivnu na ni, odfrknu si.

„Ty jsi debilní,“ vyprskne Ellu a pokojně si otře slinu z obličeje. „Úplnej magor.“

Ulice Rantakartanontie je taky prázdná a temná.

K tomu, co se stalo, Ellu nic neřekne; ani já ne.

Mluvíme málo. Většinou:

„Máš na to?“

Když si ta druhá netroufne, tak:

„To se dalo čekat.“

Pokud se odváží, tak:

„To ještě nic není.“

„Máš na to?“

Řeknu.

Na adrese Rantakartanontie 2 je otevřené okno do ložnice. Ellu hledá něco, čeho by se chopila, nic nenachází, ale já ano.

Zlomenou tyč od smetáku, která tu zůstala po metaři ulic. Podám ji Ellu.

Ta se proplíží kolem zdi, strčí násadu do okna a smýká s ní křížem krážem sem a tam. Ozve se rána, když se rozbíjí květináč. Ellu hodí tyč dovnitř a pak proběhneme kolem pekárny

Eho na dvůr domu číslo 4 a mezi pískovištěm a houpačkami ke garážím.

„To ještě nic není,“ vypravím ze sebe zadýchaně.

Ani u garáží nikdo není.

Irmina máma jde vynést odpadky.

Obě dvě se ukloníme, Ellu a já, a jakmile se k nám Irmina máma otočí zády, vyprskneme smíchy.

Ellu:

„Taky debilní.“

A já:

„Fakt vylízaná.“

Na konci ulice zastaví autobus číslo 91 a pak se konečně začne něco dít.

Vystoupí holka s dlouhým copem a pouzdrem na housle. Bydlí v domě číslo 2, v prvním patře vchodu E.

„Hele ji, debilku,“ prohlásí Ellu.

Dívčín otec je dopravní policista, takže nepřítel a jeho dcera taky.

Stáhneme se do úkrytu garáže, necháme ji v klidu projít a pak vyrazíme za ní.

Zřetelně zaslechne naše kroky, ale neodváží se otočit, jen zrychlí. My taky.

Nos mi zvlhne vztekem i vzrušením.

Ellu chytí dívku za cop; ta přidušeně zaskučí.

„Z čeho seš tak podělaná, debilko?“

Ellu jí zastoupí cestu, takže musí zastavit.

„Z ničeho,“ kvíkne holka a Ellu se zasměje.

Ellu se směje zřídkka. Úsměv má křivý a děsivý. Nechtěla bych, aby se na mě takhle usmívala.

Holka sevře pouzdro na housle v podpaždí a pokusí se Ellu obejít. Ta před ni nastaví nohu a teď musím něco udělat i já.

Pouzdra se dotknout neodvážím, protože housle jsou prý drahocenný nástroj, a kdyby se policistově dceři rozbil, mohly by z toho být nepříjemné tahanice.

Nenapadne mě nic lepšího než holku taky chytnout za cop a smýknout s ním:

„Líbí se ti mít za fotra pitomýho fízla?“

Průpovídka je poněkud trapná a mě to najednou přestane bavit:

„Nechme ji bejt, jdem.“

Ellu se na mě překvapeně podívá a na rozloučenou kopne holku do břicha:

„Dobře, protentokrát.“

Holka utíká až k popelnicím před jejich domem a ani se neotočí:

„Řeknu to tatkoví.“

„Ta nic nepoví,“ zhodnotí Ellu a zívne. Taky jsem unavená, otrávená.

Štve mě vědomí, že ke dvojce se nebudu moct nejmíň týden přiblížit, určitě ne o samotě.

Máma umyla nádobí.

Všimnu si toho, když opatrně otvírám ledničku a vyndávám z ní ztuhlou kostku másla.

Poznámku uhodnu dřív, než ji otec pronese:

„Pořádný jídlo slečně středoškolačce nevoní, ale sendviče by ládovala, co je den dlouhej.“

Z modrého obýváku přichází máma, za melodie *Neúplatných* v pozadí, a její námitku uhodnu taky:

„Nech ji jíst, co chce.“

To je máma.

Třetí věty se obávám, ale taky se ozve:

„Kdyby nebyla čím dál tlustší, nic bych neříkal.“

A čtvrtá se dá taky očekávat:

„Tak jo, čas jít na kutě.“

To je děda, který se nechce pouštět do rodinných hádek, protože už rodinu nemá.

Dědeček řinčí v koupelně. Zubní protéza cinkne o skleničku pod zrcadlem, odkud se na mě celou noc nechutně šklebí.

Máma s tátou sedí před televizí s mokkými vlasy; dojde mi, že jsem propásla saunu.

Na konferenčním stolku vedle misky s vđolky leží sáček s natáčkami.

Máma mi podá hřeben:

„Natočíš mi to vzadu? Sama tam nedosáhnu.“

„Nešlas do sauny,“ konstatuje táta. „Měla bys to lítání ve školním týdnu omezit.“

„No jo jo“ řeknu a snažím se máminy příliš krátké vlasy natočit na příliš velké natáčky.

A odpověď už znám:

„To je lehký říkat na všechno no jo jo a nemuset nic jiného než trochu se učit, a ani tomu moc nedáš.“

Prostrčím natáčkou umělohmotnou jehlu a divím se, v jaké poloze je máma schopná spát.

Na tátu se raději nepodívám, protože jsem zjistila něco strašlivého.

Když má mokré vlasy, na spáncích mu odstávají úplně stejně jako Chalífovi.

Pouliční lampa svítí přímo na pohovku z Aska, na ní musím spát, protože do pokoje, který měl být můj, se nastěhoval děda.

V obýváku smrdí cigarety, přestože máma vysypala tátův popelník do záchodu a třikrát spláchla, než se vodou nasáklé nedopalky konečně poddaly vodnímu víru.

Každý můj den je jako přes kopírák:

Z vydýchaného vzduchu ve třídě a z hromadícího se hněvu vůči Chalífovi a Puotile a otci a mým rostoucím prsům mě do odpoledne rozbolí hlava.

S migrénou se vyrovnávám tím, že ležím na pohovce a čtu si *Annou ze Zeleného domu* od Lucy M. Montgomery, což mě omrzí, protože ji umím nazpaměť, vystrídám ji Annou z prvního dílu románové trilogie *Pod Severkou* a i ta mě omrzí, protože ji taky umím nazpaměť.

Upadnu do dřímoty, a když poprvé klapnou dveře, ani si toho nevšímnu: děda se vrátil ze svářečské směny v továrně Solifer, umyl se a šel si dát šlofíka do pokoje, který měl být můj.

Když dveře zaklapnou podruhé, rychle se proberu a strčím si před nos učebnici švédštiny *Lär dig svenska*, nachystanou na břicho, a odpovím na otázku, kterou mi rodiče po návratu z obchodu nepoloží:

„Jenom jsem se tu trochu učila.“

Mezitímco máma vaří klobásovou polévku a táta počítá denní kasu, drobné nahlas, což nesnáším, stáhnou se s učebnicí švédštiny k nim do ložnice, kde si zdřímnu, potom se urazím u večere a pak se toulám s Ellu a pak se dívám na televizi a nakonec prosím o svolení spát v obýváku, a ne v ložnici s rodiči, protože ráno píšeme písemku ze švédštiny.

Poté co máma povleče rozloženou pohovku z Aska, zhasne lustr a rozsvítí stojací lampu, čtu si zase *Annou ze Zeleného domu*, než se mi omrzí, vystrídám ji Annou ze Severky, i ta se mi omrzí, zhasnu lampu a pak nechám jen oči rozbolavělé únavou bloudit pustinou své nekonečné nenávisti.

Máma opatrně otevře dveře ložnice a v pyžamu a s očima opuchlýma spánkem vejde do světla pouliční lampy.

Rychle zavřu oči, ale i tak příliš pozdě:

„Ty ještě nespíš?“

Pokusím se rozespale něco hlesnout, ale máma si sedne na kraj pohovky a přes přikrývku mi masíruje křečí ztuhlou nohu:

„Měla by ses tomu postavit čelem.“

Neotevřu oči, předstírám sladké zívnutí, ale máma je neodbytná:

„I když se tolik snažíš, výsledky to nenese.“

Otočím se na bok.

V podpaždí i na hranici vlasů mi vyraší pot, ale máma se nevzdává:

„Jsou i jiné možnosti než studium. Můžeš se vyučit, jít pracovat nebo všelicos dalšího.“

Sevřu víčka, chci zabránit horkým slzám, které se derou ven, ale nedaří se mi to.

Kapka si prorazí cestu koutkem oka a trapně se skutálí k nosní dírce.

A máma:

„Nebřeč. Nejsi první ani poslední, kdo si musí upřímně přiznat, že nemá hlavu na učení.“

„Proberem to zítra,“ vypravím ze sebe a máma mě poplácá po boku jako věrného psa, kterého se rozhodli utratit.

A jakmile odejde,

hněv se naplno rozběsí.

Chalífova rudá tvář se nafukuje, odstrčí konferenční stůl, převrhne křesla a rozbije nejprve televizi a pak knihovnu, takže se Stalinovy a Leninovy sebrané spisy slisují a začnou krváčet.

Musím se Chalífovi pomstít,
ale

uběhnou dva dlouhé roky, než se jí naskytne příležitost.

Odehrálo se to takhle:

Přišlo zase jaro, nejspíš březem, a přšelo.

Byla velká přestávka, a protože si chtěla udržet svůj pečlivě natupírovaný a nalakovaný účes, poflakovala se na chodbě v přízemí školy.

Chalífa, tou dobou mu už říkala Chalda, scházel po schodech, otevíral deštník a chystal se vyjít na dvůr jako dozor.

Uviděla ho, včas na to, aby stihla vyklouznout ze dveří, jenže jeho oči se na ni mezitím upřely, a ona už nemohla uniknout, aniž by ztratila svou čest.

Na místě ztuhla.

Chalífa se k ní přiblížil, zpomalil krok, a dal jí tím ještě šanci.

Ale ona se ani nehnula, a tak Chalífovi nezbyvalo než říct, co říct musel:

„Běž ven.“

A ona taky musela říct, co situace vyžadovala:

„Proč jako?“

A další nevyhnutelná věta:

„Protože je velká přestávka.“

A teď měla dvě možnosti, buď: No a? Nebo: Vždyť prší.

Rozhodla se pro první a Chalífa neměl na výběr.

Popadl ji za rukáv, odtáhl k východu na školní dvůr a zasyčel:

„Těmahle dveřma teď vylezeš, protože ti to nařizuju.“

Ovšem teď

v ní vzkypí tak hluboký vztek, ospravedlňovaný rodinnou nenávisťou vůči vládnoucí třídě a nazpaměť naučenými příběhy z knih *Pod Severkou*, že se třídnímu nepříteli vytrhne a bezděčně promluví řečí pánů, spisovně:

„Já nyní vyjdu těmi druhými dveřmi.“

A

tak strašlivá je síla mého zoufalství, že nepřítel nemůže jinak než přiznat porážku:

„Běž si kudy chceš, sakra.“

A teď,

zatímco otevírá dveře do deště, který jí zničí pečlivě naaranžovaný, natupírovaný a důkladně nalakovaný účes, najednou ví, že je dospělá.

Je svatý Jiří, který porazil draka.

Je Ilmarinen, který zoral hadí pole.

Je krysař z Hamelnu a Jakub, který vyšplhal po fazolovém stonku; je princ, který se prosekal stoletým růžovým keřem.

Je Robin Hood, který svrhl tyranského šerifa z Nottinghamu trápícího chudé, a je Spartakus, který se stal vůdcem římských otroků.

Je Mojžíš, který vyvedl Izraelity z otroctví.

Je bezmála Mannerheim a skoro Ježíš Kristus.

Jenže

navzdory tomu všemu je stále dívka, z níž má vyrůst žena.

Nebojí se koberečku u ředitele nebo poznámky pro rodiče nebo dočasného vyloučení ze školy.

Nebojí se ani zasadit ránu; bojí se ránu spatřit.

Ne, ani toho se nebojí, bojí se, že nebude mít dost sil ji zahojit.

A

když Chalífa vstoupí do třídy, rychle a pokorně vstanu.

Hledám za jeho brýlemi smíření a odpuštění a postačí mi, pokud třeba jen lhostejně přeletí pohledem třetí řadu.

Vyhrála jsem a prohrála, při svém vítězství jsem prohrála.

Teprve čtvrtého dne mlha ustoupí a ona uvidí Alpy.

Rýsují se ostře, jakoby vyryté tou nejjemnější jehlou do zá-
vratné prázdnoty.

Uvidí je kuchyňským oknem nad dřezem a ruce i s utěrkou
se jí zastaví uprostřed pohybu.

„To jsou Alpy,“ zachraptí Renate hrdě a ona si při pohledu
do hnědých, toužebných očí v duchu poznamená rychlou
myšlenku:

Proč nejsou Alpy nikdy tam, kde jsme my?

V dětském domově Armády spásy v Münsingenu strávila už
tři dny a tři noci a naučila se spoustu nového:

Děti, které vypadají jako osiřelé a šťastné, nejsou nutně ani
jedno z toho.

V münsingenském sirotčinci nejsou žádní sirotci.

Jsou tu děti, jejichž rodiče nevydrželi dlouhé roky poslou-
chat brekot a kňourání.

„Nedívám se jim,“ prohlásí Renate.

Jsou tu děti, které vůbec nemají tatínky, a pro ně je nejlepší
žít v domácnosti, kterou řídí muž.

„Tváří se, že řídí,“ prohlásí Renate, ale odmítne to rozvést.
„Uvidíš sama.“

Jsou tu děti, o něž je příliš náročné pečovat doma.

Dále děti, jejichž otec je Švýcar a matka cizinka, takovým nedovolí Bůh ani švýcarský stát s matkou odcestovat, protože Švýcarsko je přece ta nejlepší země pro život na celém světě.

„Jak už ses sama přesvědčila,“ potvrdí Renate.

Pak jsou děti, jejichž rodiče chtějí trávit letní dovolenou bez nich, a děti, které potřebují vnést do života disciplínu a řád.

Ve Švýcarsku se vyrábí nejlepší sýr, čokoláda a valium na světě.

Oves tu žerou koně, a ne děti a chudina tak jako ve Finsku.

Hrách tu jedí vařený i s lusky a s rozpuštěným máslem. Zralý hrášek z lusků loupou jen blázni a cizinci, ale ani ti ne na veřejnosti.

V neděli je tu volno, a ve Finsku?

Roste ve Finsku mrkev? Ve Švýcarsku ano.

Švýcarsko má nejkratší povinnou vojenskou službu a nejvýkonnější armádu na světě.

Může být v plné pohotovosti do čtyřiaadvaceti hodin a potřebují ji k ochraně švýcarských hranic, protože ve Švýcarsku by chtěl žít každý včetně Švýcarů.

Každý v armádě vlastní švýcarský kapesní nůž, ten nejlepší na světě; má pinzetu a pilník na nehty a taky párátka.

Švýcarské ženy nemají volební právo, protože ho ani nechtějí.

V kantonech, kde volební právo mají, žijí podivné ženy, které čtou zahraniční noviny.

Švýcarsku všichni závidí a Švýcarsko nezávidí nikomu.

Švýcarsko je nejkrásnější země na světě a nemluví se tu žádnou rétorománštinou, i kdyby to nakrásně stálo ve finské encyklopedii.

Lidé tu bydlí ve zděných domech a nekočují se stany a soby jako třeba ve Finsku.

Švýcarské učebnice nelžou.

Sladká pasta podivné chuti, kterou tu konzumují rovnou z plastového kelímku, se nazývá jogurt.

K dostání je jahodový, borůvkový a banánový.

K snídani se jí chleba pomazaný tukem připomínajícím máslo a na něj se rozetře marmeláda.

Sýr a salám se jí až večer.

Do školy se chodí i v létě.

Kouření je špatné, ale zase ne nijak děsně.

V jediném místním hostinci si můžete objednat bylinný likér Appenzeller, který má stejně procent jako finský likér Carillo a taky není nijak děsný.

Cucfleky na krku naopak špatné jsou a skoro stejně špatné je, když najdou holku na pokoji s cizím nebo klidně i známým klukem o samotě.

Kapitánově dceři Dorre se to stalo, Renate o tom ví.

Švýcarsko není socialistická země jako Finsko, nýbrž nezávislý stát.

Mluví tu vlastním jazykem, švýcarštinou, a ne žádným ruským nářečím jako ve Finsku.

Švýcarské učebnice nelžou.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Protisvětlo + Červená kniha loučení.

Pokud se Vám ukáзка líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.